

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel 1 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond	6
1A Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	8
1B Verantwoordelijkheden van het bevoegd gezag van instellingen voor de implementatie van de meldcode en voor het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat	12
Deel 2 Toelichting bij de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond	13
Hoofdstuk 1 Doel en functie van de meldcode	13
1.1 Inleiding	13
1.2 Aanleiding voor het herzien van de Rotterdamse meldcode	13
1.3 Functies van de meldcode	13
1.4 Omschrijving van de begrippen huiselijk geweld en kindermishandeling en bereik van de meldcode	14
Hoofdstuk 2 De stappen van de meldcode	16
2.1 Inleiding	16
2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten	17
Hoofdstuk 3 Implementatie en randvoorwaarden	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Implementeren van de meldcode	23
3.3 Veilig werk- en meldklimaat	23
3.4 Meten van de effecten van de meldcode	23
Hoofdstuk 4 Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim	24
4.3 Conflict van plichten	25
4.4 Meldrecht kindermishandeling	26
4.5 Meldrecht huiselijk geweld	26

Inleiding

In de regio Rotterdam-Rijnmond staat de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling hoog op de agenda. Huiselijk geweld is een groot probleem met vaak ernstige gevolgen voor de betrokkenen en voor de samenleving. Regelmatig komt het voor dat er zelfs dodelijke slachtoffers vallen door deze vorm van geweld of mishandeling. De belangrijkste manier om huiselijk geweld en kindermishandeling een halt toe te roepen, is door het vroegtijdig te signaleren, te melden en bespreekbaar te maken. Doel is huiselijk geweld en kindermishandeling zo snel mogelijk stoppen en overdracht van geweld en mishandeling tussen generaties voorkomen.

Huiselijk geweld is niet normaal, strafbaar en moet worden aangepakt. Als dit wordt nagelaten, houdt je het geweld in feite in stand. Toch worden signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling onvoldoende gezien. Of als het wel wordt gezien, heerst er onzekerheid hoe met deze kennis om te gaan. Om het melden van huiselijk geweld en kindermishandeling te stimuleren is de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond in het leven geroepen. Deze code biedt beroepskrachten in de zorg, het onderwijs en het welzijnwerk houvast bij het signaleren, handelen en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook in het bedrijfsleven kan deze meldcode worden gebruikt door arbodiensten, bedrijfsartsen en bedrijfsmaatschappelijk werkers. De verschillende beroepsgroepen kunnen zich vrijwillig aan deze meldcode committeren. Voor organisaties die vanuit hun beroepsmatige positie huiselijk geweld en/of kindermishandeling kunnen signaleren en subsidie van de gemeente ontvangen, geldt gebruik van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond als een subsidievoorwaarde.

De meldcode is praktisch bruikbaar als een stappenplan voor de uitvoering en is tevens getoetst op de juridische consequenties voor de hulpverlener. Met deze meldcode staat u er als professional niet alleen voor, maar wordt u gesteund door het bestuur van uw organisatie. Met het ondertekenen van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond dragen organisaties bij aan een veiligere en gezondere samenleving.

De meldcode is conform de landelijke meldcode die model staat in de voorgenomen wet Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld, Kindermishandeling, Eergerelateerd Geweld en Genitale verminking. Deze modelcode geldt als richtlijn.

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond vervangt de bestaande Rotterdamse Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Instellingen en professionals die met de Rotterdamse meldcode werken dienen de aanpassingen en wijzigingen in hun organisatie door te voeren.

Deel 1

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond

[Hoogste gezag van de instellingen die de meldcode ondertekenen en de namen van de zelfstandig gevestigde beroepskrachten die de meldcode ondertekenen]

Overwegende

Dat de in de aanhef genoemde instellingen op het terrein van de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning evenals de politie en justitie en de in de aanhef genoemde zelfstandig werkende beroepskrachten, werkzaam in dezelfde sectoren, vanuit hun zorgplicht, verantwoordelijkheid dragen voor cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;

Dat de staatssecretaris van VWS en de ministers van Justitie en Jeugd en Gezin in 2008 een wetsvoorstel hebben aangekondigd waarin aan instellingen en zelfstandig werkende beroepskrachten in deze sectoren de plicht wordt opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling¹;

Dat de huidige staatssecretaris van VWS de Tweede Kamer, mede namens de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, in februari 2011 heeft laten weten voornemens te zijn dit wetsvoorstel medio 2011 in te dienen bij de Tweede Kamer²;

Dat in verband met dit voornemen het ministerie van VWS een landelijk basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling heeft ontwikkeld aan de hand waarvan instellingen en zelfstandig werkende beroepskrachten een eigen meldcode kunnen ontwikkelen³;

Dat van de instellingen en beroepskrachten bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt verwacht dat zij, voor zover dit binnen hun mogelijkheden ligt, de stappen zetten die er toe leiden dat de signalen worden onderzocht, dat het geweld stopt en dat betrokkenen worden beschermd en dat hen hulp wordt geboden;

Dat bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling het doen van aangifte nadrukkelijk dient te worden

overwogen opdat het gedwongen kader van het strafrecht en/of het bestuursrecht wordt ingezet voor het stoppen van het geweld, het beschermen van betrokkenen en het bieden van hulp;

Dat van beroepskrachten die vaststellen dat hun competenties ontoereikend zijn om te handelen conform de code, mede gelet op de ernst van het (vermoedelijke) geweld of de vermoedelijke kindermishandeling, wordt verwacht dat zij, indien er ook geen andere, wel competente, beroepskracht binnen de instelling of praktisch beschikbaar is, het (vermoeden van) geweld of mishandeling melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG)⁴;

¹ Kenmerk van de brief aan de Tweede Kamer waarin de bewindspersonen hun voornemens bekend hebben gemaakt is vergaderjaar 2008 - 2009, 28.345, nr. 72.

² Kenmerk van de brief aan de Tweede Kamer vergaderjaar 2010 - 2011 DMO/SSO-3041245.

³ Een uitgave van het ministerie van VWS van december 2009. Publicatienummer DVC - 90487

⁴ Advies- en Steunpunt Huiselijk geweld (ASHG) staat voor: het Rotterdamse Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG), het Steunpunt Huiselijk Geweld Nieuwe Waterweg Noord (SHG-NWN), het Steunpunt Huiselijk Geweld Capelle a/d IJssel (SHG Capelle) en Zorgpunt (Spijkenisse).

Dat het, omwille van een effectieve bestrijding van huiselijk geweld of kindermishandeling én voor de rechtszekerheid van beroepskrachten, van belang is om vast te leggen welke stappen van hen verwacht worden bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

Dat onder *huiselijk geweld* wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen: seksueel geweld, genitale verminking, eengerelateerd geweld en ouderengeweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden;

Dat onder *kindermishandeling* wordt verstaan: iedere vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, daaronder ook begrepen uitbuiting, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen: eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van geweld tussen andere huisgenoten;

Dat onder *beroepskracht* in deze code wordt verstaan: de vrij gevestigde beroepskracht, of de beroepskracht die namens een instelling werkzaam is, en die aan cliënten beroepsmatig zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van hulp of ondersteuning biedt;

Dat onder *cliënt* in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent, zoals: een kind dat opvang wordt geboden, de leerling, cursist of student aan wie onderwijs wordt geboden, de jeugdige en of zijn ouder of verzorger aan wie jeugdzorg of andere zorg wordt geboden, de patiënt aan wie medische zorg wordt geboden, de cliënt aan wie hulp, opvang, een welzijnsactiviteit of zorg wordt geboden;

In aanmerking nemende

De Wet bescherming persoonsgegevens;
De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg;
De Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst;
De Wet op de jeugdzorg;
De Wet kinderopvang;
De Wet publieke gezondheid;
De Wet en het Besluit Politieregisters;
De Wet tijdelijk huisverbod;
De brief aan de Tweede Kamer van de staatssecretaris van VWS en de ministers van Jeugd en Gezin en Justitie vergaderjaar 2008 - 2009 28.345 nr. 72;
De brief aan de Tweede Kamer van de staatssecretaris van VWS vergaderjaar 2010 - 2011 DMO/SSO-3041245;
Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van het ministerie van VWS, december 2009 publicatienummer DVC-90487;
De Handreiking Bemoeizorg van KNMG, GGD Nederland en GGZ Nederland d.d. april 2005;
De privacyreglementen van de deelnemende instellingen;
Het kabinetsstandpunt Handleiding gegevensuitwisseling maatschappelijke opvang;
De KNMG meldcode voor medici inzake kindermishandeling d.d. september 2008;
De Rotterdamse aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, uitvoeringsprogramma 2010 - 2014;
Landelijk protocol 'Meldingen kindermishandeling door bureaus Jeugdzorg bij de politie en het Openbaar Ministerie d.d. 12 april 2011;

Stellen de volgende Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond vast.

1A

Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signaleringsinstrument als uw organisatie daarover beschikt. Is een dergelijk instrument niet beschikbaar, maak dan gebruik van de Beslisboom Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Hebt u zelf geen contact met de kinderen van uw cliënt, dan kunt u toch signalen vastleggen over de situatie waarin deze kinderen zich mogelijk bevinden, als de toestand van uw cliënt daar aanleiding toe geeft.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

Stap 2: Collegiale consultatie en zonodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld

Bespreek de signalen binnen de eigen instelling met een deskundige collega. Vraag zonodig⁵, op basis van anonieme cliëntgegevens, advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Bespreek de signalen met de cliënt. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het

gesprek met de cliënt, raadpleeg dan een deskundige collega en/of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

1. Leg de cliënt het doel uit van het gesprek.
2. Beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan.
3. Nodig de cliënt uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zonodig en zomogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij het gespreksprotocol Vrouwelijke Genitale Verminking gebruiken.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de cliënt, is alleen mogelijk als:

- de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of als;
- u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt door dit gesprek het contact met u zal verbreken.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling en in verband hiermee de veiligheid van de cliënt en de personen in zijn directe omgeving.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling en voor het inschatten van de veiligheid van de betrokkenen gebruik van het risicotaxatie-instrument van uw instelling of praktijk, of gebruik anders de Beslisboom Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Heeft u ondersteuning nodig bij de weging raadpleeg dan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

⁵ De KNMG meldcode Kindermishandeling vraagt van artsen om altijd ook advies in te winnen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u uw cliënt en de personen in zijn directe omgeving redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen door hen specifieke hulpverlening te bieden, of hen naar deze specifieke hulpverlening toe te leiden:

- Organiseer de noodzakelijke hulp.
- Volg de effecten van deze hulp.
- Doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

Melden en bespreken met de cliënt

Kunt u uw cliënt niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen, of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- Meld uw vermoeden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.
- Sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is.
- Overleg bij uw melding met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld, wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf kunt doen om uw cliënt en de personen in zijn directe omgeving tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreek uw melding vooraf met uw cliënt (vanaf 12 jaar) en/of met de ouder (als de cliënt nog geen 16 jaar oud is):

1. Leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.
2. Vraag de cliënt uitdrukkelijk om een reactie.
3. In geval van bezwaren van de cliënt, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren.
4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen

de noodzaak om uw cliënt of iemand uit zijn directe omgeving te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of iemand in zijn directe omgeving door het doen van een melding daartegen te beschermen. Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de cliënt of van iemand uit zijn directe omgeving de doorslag moet geven.

NB: Van contacten met de cliënt over de melding kunt u afzien als:

- de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of als;
- u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt daardoor het contact met u zal verbreken.

Aangifte doen

Veel vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn strafbaar. Bij vermoedens van ernstig en zwaar geweld kan daarom worden overwogen om aangifte te doen bij de politie om zo ook het gedwongen kader van het strafrecht en/of het bestuursrecht in te zetten om het geweld te stoppen en de betrokkenen te beschermen en hulp te bieden. In het landelijk protocol 'Meldingen kindermishandeling en het doen van aangifte door de bureaus jeugdzorg bij politie en OM' hebben de bureaus jeugdzorg (AMK), de politie en het Openbaar Ministerie afspraken gemaakt over het doen van aangifte van meldingen van kindermishandeling.

Doorgaans zal een besluit over het doen van aangifte door het AMK of het ASHG worden genomen. Maar een beroepskracht of een instelling kan ook zelf besluiten dat het doen van aangifte noodzakelijk is. Om de ernst van het geweld en de noodzaak van het doen van aangifte af te wegen, worden doorgaans de volgende criteria gehanteerd:

- De zwaarte van het letsel dat is toegebracht of dreigt te worden toegebracht en de ernst van de schade die daardoor bij het slachtoffer en/of bij anderen is ontstaan of kan ontstaan.
- De aanwezigheid of beschikbaarheid van wapens of andere middelen waarmee zwaar lichamelijk letsel kan worden toegebracht.
- De kans op herhaling van het ernstige geweld.

Over het doen van aangifte overlegt de beroepskracht die werkzaam is bij een instelling, vooraf met een aandachtsfunctionaris of een leidinggevende binnen zijn instelling en, indien er nog geen melding is gedaan, ook met het AMK of het ASHG. Over het doen van aangifte overlegt een zelfstandig gevestigde beroepskracht vooraf met een collega en, indien er nog geen melding is gedaan, ook met het AMK of het ASHG. De aangifte wordt gedaan namens de instelling. Het management van de instelling wijst de functionaris aan die deze aangifte feitelijk zal doen.

De cliënt wordt op de hoogte gesteld van de aangifte, tenzij dit niet mogelijk is in verband met de veiligheid van de beroepskracht, de veiligheid van de cliënt of van anderen, of als redelijkerwijs gevreesd moet worden dat de cliënt zich daardoor terug zal trekken en geen contact meer met hem zal houden.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat uw cliënt of iemand uit zijn directe omgeving daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen contact zoeken met de politie, het AMK, ASHG of Bureau Jeugdzorg zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang worden gezet.

Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Advies

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact op kan worden genomen met het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, deze laatste maakt deel uit van het Bureau Jeugdzorg. Bij het steunpunt en het meldpunt is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Bij het vragen van advies zet het meldpunt of het steunpunt zelf geen stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager.

NB: Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken.

Melden

Als er bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding, neemt het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling in geval van kindermishandeling het onderzoek naar de kindermishandeling over. In geval van een melding van huiselijk geweld (waarbij alleen *meerderjarigen* zijn betrokken), zijn de acties van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld er op gericht

alle bij het geweld betrokken personen toe te leiden naar passende hulp⁶.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld houden melders op de hoogte van de acties die in gang worden gezet.

NB: Bij een melding moeten cliëntgegevens worden verstrekt omdat het meldpunt of het steunpunt anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding.

Gaat het om huiselijk geweld waarbij meerderjarigen zijn betrokken, dan kan advies worden gevraagd of de melding worden gedaan bij:

- Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG, Rotterdam): (010) 44 38 444.
- Zorgpunt (Spijkenisse): (010) 44 38 777
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Nieuwe Waterweg Noord): (010) 473 65 65
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Capelle a/d IJssel): 0900 - 220 21 50
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Landelijk): 0900 - 126 26 26

Betreft het vermoeden mishandeling van kinderen of jongeren tot 18 jaar, dan kan contact worden gezocht met een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling:

- AMK Rotterdam: (010) 412 8110
- AMK Landelijk: 0900 - 123 123 0.

Voor meer informatie over de werkwijze van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling wordt verwezen naar het Protocol van handelen Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (juni 2009).

Mishandeling of geweld in een professionele setting

Deze meldcode is van toepassing op *relationeel* geweld, dit wil zeggen geweld gepleegd door (ex)gezinsleden, huisgenoten of huisvrienden. Gaat het om signalen van geweld gepleegd door een *beroepskracht tegen een cliënt*, dan is het stappenplan van deze meldcode *niet*

van toepassing. In dat geval dient de leidinggevende of het bevoegd gezag van de instelling waar de beroepskracht die het geweld pleegt, te worden geïnformeerd. In de jeugdzorg geldt voor beroepskrachten een meldplicht in geval van geweld gepleegd door een professional tegen een cliënt. Beroepskrachten in de jeugdzorg zijn verplicht dit geweld van een (collega) medewerker tegen een cliënt te melden bij hun leidinggevende of bij het bevoegd gezag van de instelling. In het onderwijs geldt een dergelijke meldplicht voor zedenmisdriven gepleegd door een medewerker ten aanzien van een minderjarige leerling of student.

De Staatssecretaris van VWS heeft in februari 2011 aangekondigd⁷ dat ze deze meldplicht voor geweld in een professionele setting wil uitbreiden zodat deze verplichting in de gehele zorgsector en in de kinderopvang zal gaan gelden.

Signalen in SISA

In SISA, de verwijzindex risicojongeren in de stadsregio Rotterdam-Rijnmond, kunnen beroepskrachten die bij instellingen werken die zijn aangesloten op SISA, een signaal afgeven indien zij van mening zijn dat er een risico aanwezig is dat een jongere wordt bedreigd in zijn ontwikkeling naar volwassenheid.

In geval van signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld waarbij kinderen of jongeren als slachtoffer, getuige of pleger zijn betrokken, zal er gedurende het zetten van de stappen ook een signaal in SISA moeten worden afgegeven. Het gaat *niet* om een keuze tussen SISA of de meldcode, in geval van signalen van geweld worden de stappen van de meldcode gezet en *daarnaast* wordt een signaal afgegeven in SISA.

⁶ De omschrijving van de bevoegdheid van het SHG is ontleend aan het concept wetsvoorstel dat het ministerie van VWS ter voorbereiding van het wetgevingstraject aan het veld ter consultatie heeft aangeboden.

⁷ Kenmerk van de brief aan de Tweede kamer vergaderjaar 2010 - 2011 DMO/SSO-3041245.

1B

Verantwoordelijkheden van het bevoegd gezag van instellingen voor de implementatie van de meldcode en voor het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt het bevoegd gezag van de instellingen die zich aan deze meldcode binden er zorg voor dat de meldcode zorgvuldig wordt geïmplementeerd binnen de organisatie onder andere door:

- een of meerdere aandachtsfunctionarissen aan te stellen die zijn belast met de implementatie van de Meldcode (en SISA);
- ruime bekendheid te geven aan het doel en de inhoud van de meldcode binnen de instelling en in de kring van cliënten;
- regelmatig een aanbod te doen van trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode;
- er voor te zorgen dat er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- er zorg voor te dragen dat de beroepskrachten, voor zover deze beschikbaar zijn, gebruik maken van gevalideerde signaleringsinstrumenten en risicotaxatie-instrumenten;
- de stappen van de meldcode te integreren in de werkprocessen binnen de instelling;
- een handelingsprotocol vast te stellen waarin wordt beschreven welke functionarissen binnen de instelling of de praktijk de verschillende stappen van de meldcode zetten, wie als deskundigen kunnen worden geraadpleegd en, in geval van eenmalige contacten met een cliënt, aan welke instelling het zetten van de stappen zonodig wordt overgedragen;
- de werking van de meldcode regelmatig te evalueren en zonodig acties in gang te zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- afspraken te maken over de wijze waarop de instelling zijn beroepskrachten zal ondersteunen als zij door cliënten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen.

Vanwege het belang van het volgen van de implementatie van de meldcode en van het meten van de effecten ervan, stelt het bevoegd gezag van de instellingen die zich aan de meldcode binden en de zelfstandig gevestigde beroepskrachten die zich aan de meldcode binden, desgevraagd de noodzakelijke gegevens beschikbaar voor onderzoek naar de implementatie en de effecten van deze code. Deze gegevens worden zodanig beschikbaar gesteld dat zij vooraf worden ontdaan van hun identificerende kenmerken zodat zij niet zijn te herleiden tot individuele personen.

[plaats, datum van vaststelling]

Deel 2

Toelichting bij de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond

1 Doel en functie van de meldcode

1.1 Inleiding

Dit eerste hoofdstuk van de Toelichting bij de meldcode beschrijft waarom de Rotterdamse meldcode van 2007 is herzien. Ook worden de verschillende functies van de meldcode beschreven en wordt er ingegaan op de begrippen huiselijk geweld en kindermishandeling.

1.2 Aanleiding voor het herzien van de Rotterdamse meldcode

In 2007 werd in de gemeente Rotterdam, op initiatief van de wethouder de Rotterdamse Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ontwikkeld. De kern van deze meldcode bestaat uit een stappenplan voor beroepskrachten bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Meer dan tweehonderdtachtig instellingen op het terrein van (jeugd)gezondheidszorg, onderwijs, jeugdzorg, maatschappelijk werk en welzijn hebben zich inmiddels aan de meldcode gebonden en deze geïmplementeerd in hun instelling.

In het najaar van 2008 kondigden staatssecretaris Bussemaker van VWS en de ministers Hirsch Ballin van Justitie en Rouvoet van Jeugd en Gezin een wetsvoorstel aan waarin aan instellingen en zelfstandige beroepsbeoefenaren, in het kader van kwaliteitszorg, de plicht wordt opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eengerelateerd geweld en ouderenmishandeling⁸. De verplichting geldt voor instellingen en zelfstandige beroepskrachten in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning en eveneens voor politie⁹ en justitie. De in 2010 aangetreden staatssecretaris van VWS heeft, mede namens de minister en staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, in februari 2011 aan de Tweede Kamer laten weten dit voorgenomen wetgevingstraject te willen voortzetten. Inmiddels ligt het wetsvoorstel (in juli 2011) voor advies bij de raad van State.

Aan de nieuwe wet wordt een basismodel meldcode toegevoegd als handreiking voor het opstellen van een code voor de eigen instelling of praktijk.

Ofschoon de wet op dit moment (juli 2011) het wetgevingstraject nog moet doorlopen, ligt er sinds december 2009 al wel het landelijk basismodel voor de meldcode. Dit basismodel stemt grotendeels overeen met de Rotterdamse meldcode, maar er is wel een aantal punten van verschil. Dat is de eerste reden voor een beperkte herziening van de Rotterdamse meldcode.

De tweede reden voor de herziening is dat de gemeenten van de regio Rotterdam-Rijnmond hebben besloten om te komen tot één regionale meldcode voor de gehele regio. Daarom deze gewijzigde meldcode, die nu, gelet op de reikwijdte, de naam draagt Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond.

1.3 Functies van de meldcode

De verplichting voor instellingen en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel beroepskrachten te *ondersteunen* in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode bevat een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het doen van een melding. Deze ondersteuning van beroepskrachten in de vorm van het stappenplan, levert, zo blijkt ook uit uitkomsten van onderzoek naar de effecten van de Rotterdamse meldcode¹⁰, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

⁸ Kenmerk van de brief aan de Tweede Kamer waarin de bewindspersonen hun voornemen bekend maken is DMO/SSO-2875562.

⁹ De politie werkt al met een protocol huiselijk geweld dat de rol vervult van de meldcode. Nagegaan zal nog worden hoe dit protocol zich verhoudt tot de beoogde meldcode.

¹⁰ Zicht op de Rotterdamse meldcode, evaluatie meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, Kainka D. Lünemann, Utrecht, Verweij Jonker maart 2009

Daarnaast fungeert de meldcode als *toetssteen* voor de instelling én voor de individuele beroepskracht. De instelling zal, als zij aan toezicht door de inspectie is onderworpen, door de inspectie kunnen worden aangesproken op het beschikken over een deugdelijke meldcode én op het scheppen van de randvoorwaarden waardoor de beroepskrachten die binnen een organisatie werkzaam zijn, de meldcode in een veilig werkklimaat kunnen toepassen. Indien de instelling niet aan toezicht door een inspectie is onderworpen, heeft het gemeentebestuur de taak om toezicht te houden op de wijze waarop aan de verplichtingen in verband met de meldcode wordt voldaan. Individuele beroepskrachten kunnen worden aangesproken op de feitelijke toepassing van het stappenplan in de meldcode bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus, bijvoorbeeld door een inspectie of een klachtencommissie, op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de meldcode te laten 'werken'. Het handelen van de betreffende beroepskrachten kan worden getoetst aan het stappenplan van de code.

1.4 Omschrijving van de begrippen huiselijk geweld en kindermishandeling en bereik van de meldcode

In het basismodel is voor het begrip *kindermishandeling* aansluiting gezocht bij de begripsomschrijving in de Wet op de jeugdzorg. We wijzen er daarbij op dat onder kindermishandeling ook wordt verstaan het als kind getuige zijn van huiselijk geweld tussen andere huisgenoten.

Omdat het begrip *huiselijk geweld* (nog) niet wettelijk wordt omschreven is daarvoor aansluiting gezocht bij de omschrijving die de overheid al een aantal jaren hanteert.

Specifieke vormen

Voor alle duidelijkheid worden seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eegerelateerd geweld en ouderenmishandeling specifiek genoemd

bij de omschrijving, om duidelijk te maken dat ook deze vormen van geweld onder huiselijk geweld of kindermishandeling vallen. Overigens vragen deze specifieke vormen van geweld ook specifieke kennis en vaardigheden van beroepskrachten. Ontbreekt deze specifieke deskundigheid, dan is het verstandig om bij signalen die mogelijk kunnen duiden op zo'n specifieke vorm van geweld, een beroep te doen op de expertise o.a. van het Rotterdamse ASHG.

Geweld van beroepskrachten tegen cliënten.

Huiselijk geweld en kindermishandeling door beroepskrachten vallen niet onder het bereik van de meldcode. Deze vormen van geweld in een professionele setting vallen buiten de meldcode omdat dan andere stappen aan de orde zijn, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en

het inschakelen van de betreffende inspectie. In de jeugdzorg geldt een meldplicht voor beroepskrachten als zij kennis dragen van geweld gepleegd door een medewerker tegen een cliënt. Het onderwijs kent een meldplicht in geval van een zedenmisdrijf door een medewerker tegen een minderjarige leerling of student. De staatssecretaris van VWS heeft in februari 2011, in de brief waarin zij het wetgevingstraject rond de verplichte meldcode beschrijft, ook aangegeven de meldplicht voor geweld in een professionele setting uit te willen breiden naar de gehele zorgsector en de kinderopvang.

Positie van vrijwilligers

De stappen van de meldcode worden verwacht van beroepskrachten. In die zin vallen de vrijwilligers die werkzaam zijn voor een organisatie, niet onder de meldcode. Een instelling die veel vrijwilligers heeft die mogelijk huishoudelijk geweld zouden kunnen signaleren, kan wel een eigen protocol maken waarin voor vrijwilligers duidelijk wordt bij wie ze binnen de organisatie moeten zijn als ze menen signalen van geweld op te hebben gevangen. De insteek van een dergelijk protocol zal moeten zijn dat de acties die van vrijwilligers worden gevraagd beperkt blijven tot signaleren en dat deze signalen zo spoedig mogelijk worden overgedragen aan een beroepskracht van de instelling.

Cliënt als slachtoffer, getuige of pleger

De cliënt, dit wil zeggen de persoon met wie de beroepskracht professionele contacten onderhoudt, zal niet altijd het slachtoffer zijn van het huishoudelijk geweld of de kindermishandeling. De cliënt kan ook als vermoedelijke pleger, of in geval van een jeugdige cliënt, als getuige, bij het huishoudelijk geweld of de kindermishandeling betrokken zijn.

Signaleringslijsten en risicotaxatie-instrumenten

De meldcode bevat geen signaleringslijsten of risicotaxatie-instrumenten. Hoe zeer deze ook gewenst zijn, in de meldcode is daarvan afgezien omdat de meldcode is geschreven voor een brede waaier aan instellingen en beroepsgroepen die actief zijn op zeer verschillende terreinen. Het is niet goed

mogelijk om voor al deze verschillende beroepsgroepen en instellingen één model van een signaleringslijst of van een risicotaxatie-instrument aan te bieden omdat de inhoud van deze instrumenten per beroepsgroep en per type instelling verschilt. Van de verschillende beroepsgroepen en van de landelijke samenwerkingsverbanden van instellingen mag worden verwacht dat zij deze instrumenten ontwikkelen en doorontwikkelen.

In opdracht van de GGD Rotterdam-Rijnmond heeft het Verwey-Jonker instituut een beslisboom ontwikkeld, die als risicotaxatie-instrument kan worden ingezet. Indien binnen een instelling of praktijk geen eigen instrumenten voor handen zijn, kan deze beslisboom beroepskrachten ondersteunen in hun afwegingen als het gaat om het inschatten van risico's en veiligheid. Tevens heeft de GGD Rotterdam-Rijnmond een toolkit ontwikkeld die organisaties ondersteunt bij de toepassing en implementatie van de meldcode.

2 De stappen van de meldcode

2.1 Inleiding

Dit tweede hoofdstuk van de toelichting bij de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond geeft achtergronden en een toelichting bij de verschillende stappen van de meldcode.

Eenmalige contacten

In het stappenplan wordt er vanuit gegaan dat de beroepskracht en de cliënt regelmatig contact met elkaar hebben. Dat ligt bijvoorbeeld bij de spoedeisende hulp van een ziekenhuis, bij politiecontacten, en bij een huisartsenpost (voor de avond en weekenddiensten) anders. Daar is vaak sprake van een eenmalig contact waardoor het niet mogelijk is alle stappen van de meldcode te zetten. In dat geval moet het instellingsprotocol de specifieke stappen beschrijven bij signalen van geweld die ontstaan in een eenmalig contact. Zo doet de politie in dergelijke gevallen een zorgmelding bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. Ambulancediensten en de spoedeisende hulp van ziekenhuizen werken met specifieke protocollen waarbij de zaak na het eerste contact zonodig in handen wordt gegeven aan de aandachtsfunctionaris of een team huiselijk geweld en kindermishandeling, aan de kinderarts, aan de huisarts of aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

Strafrechtelijke aanpak

Veel vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn strafbaar. Daarom dient bij het zetten van de stappen ook te worden overwogen of, in verband met de ernst van het geweld, aangifte bij de politie dient te worden gedaan. Het gedwongen kader van het strafrecht kan dan worden ingezet om het geweld te stoppen, de betrokkenen te beschermen en te helpen. In sommige gevallen zal dan ook het gedwongen kader van het bestuursrecht, in de vorm van een tijdelijk huisverbod, kunnen worden ingezet.

Als aangifte wordt gedaan of wordt overwogen, moeten de stappen van de meldcode, al dan niet via het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld, worden afgestemd met de interventies van de politie. Gesprekken met slachtoffer, getuige en pleger

kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

Verhouding tot de verwijfsindex risicjongeren (SISA)

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de beroepskracht die werkzaam is bij een instelling die is aangesloten op SISA, doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar daarnaast ook een signaal afgeven in SISA, de verwijfsindex risicjongeren. Deze verwijfsindex heeft tot doel om beroepskrachten die met dezelfde jongere te maken hebben met elkaar in contact te brengen als zij beiden risico's signaleren met betrekking tot, kort gezegd, een bedreigde ontwikkeling naar volwassenheid van de jongere. Doel daarvan is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en zijn gezin. We wijzen er met nadruk op dat het niet gaat om een keuze tussen het afgeven van een signaal in de verwijfsindex of de stappen van de meldcode, maar dat beide acties bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen.

2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten

De stappen gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf heeft in het model een andere plaats gekregen. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de beroepskrachten die binnen de instelling werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met cliënten, leerlingen en patiënten wordt verondersteld. Vroeg signaleren, dit wil zeggen attent zijn op signalen, op tijd handelen en zo verdergaande vormen van mishandeling en geweld voorkomen is een verantwoordelijkheid van iedere beroepskracht. De stappen van de meldcode wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt. Maar deze volgorde is niet geheel dwingend. Waar het om gaat, is dat de beroepskracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen als eerste stap met de cliënt in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de beroepskracht eerst overleg willen plegen met een collega en met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of met het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld voordat hij het gesprek met de cliënt aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen die in geval van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling dienen te worden gezet. Bij specifieke vormen van dit geweld moeten de stappen soms nader worden ingekleurd. Bijvoorbeeld in geval van signalen van seksueel geweld of van vrouwelijke genitale verminking. Voor dit laatste wordt verwezen naar het RIVM standpunt 'Preventie van Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV) door de Jeugdgezondheidszorg' en het Handelingsprotocol vrouwelijke genitale verminking bij minderjarigen van Pharos. Voor de omgang met signalen van eengerelateerd geweld verwijzen we naar de Handleiding voor de

aanpak van eengerelateerd geweld van de Federatie Opvang en Movisie. In alle gevallen van specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling ligt het voor de hand om, voordat er stappen worden gezet, advies te vragen aan het Rotterdamse ASHG.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Als een beroepskracht signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt van hem gevraagd om deze signalen in kaart te brengen. Hij legt deze signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die hij over de signalen voert, de stappen die hij zet en de besluiten die hij neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd. Bij het in kaart brengen van signalen volgt de beroepskracht de protocollen en aanwijzingen van zijn eigen instelling of praktijk.

Dossier

In veel organisaties wordt van iedere cliënt een dossier aangelegd. In dat geval worden de gegevens over de signalen en over de stappen die worden gezet in het dossier vastgelegd.

Beschikt de organisatie niet over een cliëntdossier, dan moet in het handelingsprotocol van de instelling worden aangegeven op welke wijze en waar de beroepskracht de gegevens over de signalen en over de stappen vastlegt en hoe deze zorgvuldig worden bewaard.

NB1: Na iedere stap in de tekst van de meldcode volgt een korte instructie. Deze instructie bevat praktische aanwijzingen voor de beroepskracht die hem helpen de betreffende stap zorgvuldig te zetten.

In de instructie bij de eerste stap worden aanwijzingen gegeven voor het zorgvuldig vastleggen van gegevens. Zo wordt o.a. van de beroepskracht gevraagd om feiten en signalen uit elkaar te houden, om de status te vermelden van hypothesen en veronderstellingen en om de bron te vermelden als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Signalen in verband met de kinderen van een cliënt

Een beroepskracht kan ook zorgen hebben over kinderen of over andere personen in de directe omgeving van de cliënt met wie hij zelf geen contact heeft. Zo kunnen er bijvoorbeeld bij een beroepskracht in de geestelijke gezondheidszorg of in het maatschappelijk werk zorgen

zijn over de veiligheid van de kinderen van een cliënt, omdat de cliënt bij vlagen zeer agressief is, of door zijn overmatig middelengebruik niet in staat is om voor zijn kinderen te zorgen. Ook al kan de beroepskracht geen uitspraak doen over de feitelijke situatie waarin de kinde-

ren zich bevinden omdat hij geen contact met hen heeft, er is in dergelijke gevallen wel aanleiding voor nader onderzoek naar de omstandigheden waarin de kinderen verkeren.

Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Advies

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact op kan worden genomen met het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, deze laatste maakt deel uit van het Bureau Jeugdzorg. Bij het steunpunt en het meldpunt is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Bij het vragen van advies zet het meldpunt of het steunpunt zelf geen stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager.

NB: Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken.

Melden

Als er bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding, neemt het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling in geval van kindermishandeling het onderzoek naar de kindermishandeling over. In geval van een melding van huiselijk geweld (waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken), zijn de acties van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld er op gericht alle bij het geweld betrokken personen toe te leiden naar passende hulp¹¹.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld houden melders op de hoogte van de acties die in gang worden gezet.

NB: Bij een melding moeten cliëntgegevens worden verstrekt omdat het meldpunt of het steunpunt anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding.

Gaat het om huiselijk geweld waarbij *meerderjarigen* zijn betrokken, dan kan advies worden gevraagd of de melding worden gedaan bij:

- Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG, Rotterdam): (010) 44 38 444.
- Zorgpunt (Spijkenisse): (010) 44 38 777
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Nieuwe Waterweg Noord): (010) 473 65 65
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Capelle a/d IJssel): 0900 - 220 21 50
- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG, Landelijk): 0900 - 126 26 26

Betreft het vermoeden mishandeling van *kinderen of jongeren tot 18 jaar*, dan kan contact worden gezocht met een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling:

- AMK Rotterdam: (010) 412 8110
- AMK Landelijk: 0900 - 123 123 0.

Voor meer informatie over de werkwijze van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling wordt verwezen naar het Protocol van handelen Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (juni 2009).

¹¹ De omschrijving van de bevoegdheid van het SHG is ontleend aan het concept wetsvoorstel dat het ministerie van VWS ter voorbereiding van het wetgevingstraject aan het veld ter consultatie heeft aangeboden.

Stap 2: Collegiale consultatie en zonodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld

De tweede stap is het overleg over de signalen. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega binnen de instelling noodzakelijk. Zonodig kan (daarnaast) ook het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld, op basis van anonieme cliëntgegevens, worden geraadpleegd. Bij een vermoeden van (dreigend) eengerelateerd geweld kan een beroep worden gedaan op de expertise van het Rotterdamse ASHG.

NB: In de meldcode is er, conform het landelijk basismodel, voor gekozen om naast de interne collegiale consultatie zonodig ook advies in te winnen bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. De KNMG meldcode Kindermishandeling vraagt van artsen, bij deze tweede stap, om naast collegiale consultatie, altijd advies te vragen aan het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld, volgt een gesprek met de cliënt. Openheid is een belangrijke grondhouding in de verschillende vormen van dienstverlening aan de cliënt daarom wordt in het stappenplan zo snel mogelijk contact gezocht met de cliënt (of met zijn ouders) om de signalen te bespreken. Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen, dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig. Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

Heeft een beroepskracht behoefte aan ondersteuning bij deze stap, dan kan hij ook daarover advies vragen aan een collega of aan een aandachtsfunctionaris binnen de eigen instelling of praktijk en/of aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

In het gesprek met de cliënt gaat het er om dat de beroepskracht:

1. het doel van het gesprek uitlegt;
2. de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan, bespreekt;
3. de cliënt uitnodigt om daarop te reageren;
4. en pas na deze reactie zonodig komt tot een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

Geen gesprek met de cliënt

In de tekst van de meldcode wordt bij de instructie bij deze stap aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van een gesprek met de cliënt. Het gaat om situaties waarin, door het voeren van het gesprek, de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Zo is het denkbaar dat een beroepskracht besluit om zijn vermoeden van seksueel misbruik of eengerelateerd geweld nog niet met de vader te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de vader zich, na dit gesprek, op zijn dochter af zal reageren.

Ook kan worden afgezien van een gesprek als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt daardoor de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

NB: Het afzien van een gesprek met de cliënt is een besluit dat alleen in uitzonderlijke gevallen kan worden genomen, vanwege de veiligheid van de betrokkenen. Uitgangspunt is dat een beroepskracht in gesprek gaat met de cliënt over de signalen.

Gesprek met kinderen

Ook als een cliënt nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk is, of te belastend voor hem is. De beroepskracht beoordeelt zelf, of een gesprek zinvol en mogelijk is, zonodig in overleg met een collega, of met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat het kind zich vrij kan uiten. De beroepskracht hanteert hiervoor de regels die op zijn eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een docent zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen aan

kunnen knopen. Maar bij een uitnodiging aan een kind van 10 jaar voor een gesprek met de jeugdarts ligt dit anders. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan ook in deze sector worden besloten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd.

Checklist KinderRechtenNu

Een gesprek met kinderen over de situatie thuis kan goed worden gevoerd aan de hand van de checklist van KinderRechtenNu, die in gewone, concrete taal aan geeft wat ieder kind nodig heeft om veilig en gezond op te groeien. KinderRechtenNu benadrukt het recht van kinderen om te horen wat er aan de hand is en om mee te mogen praten over beslissingen die over hen genomen worden. In dat licht is een gesprek met kinderen niet alleen van belang voor de beroepskracht om meer informatie te krijgen, maar zeker ook om het kind - op zijn niveau - te betrekken bij de vragen en problemen die er zijn en bij de mogelijke aanpak daarvan.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige cliënt gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind aan de orde is.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het van school of van de kinderopvang zullen halen. Het afzien van een gesprek is ook denkbaar bij mogelijke (dreigende) escalatie van eengerelateerd geweld, van (dreigende) huwelijksdwang, of van (dreigende) achterlating van kinderen in het land van herkomst.

Al met al is het uitgangspunt dat er een gesprek wordt gevoerd met de ouders. Van een gesprek kan alleen in geval de veiligheid van het kind (of van een ander) wordt bedreigd, worden afgezien.

Stap 4: Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Na de eerste drie stappen beschikt de beroepskracht al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die hij heeft vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de cliënt en het advies van deskundigen. In stap 4 komt het er op aan dat de beroepskracht deze informatie weegt. Deze stap vraagt van de beroepskracht dat hij het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de aard en de ernst van dit geweld en in verband hiermee de veiligheid van de cliënt en die van de personen in zijn directe omgeving. Een zorgvuldige weging houdt in dat ook de beschermende factoren worden meegenomen in de afweging.

Beschikt de organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie-instrument, dan gebruikt de beroepskracht dit instrument bij zijn weging. In andere gevallen kan de Beslisboom Huiselijk Geweld en Kindermishandeling worden gebruikt. Vanzelfsprekend kan ook bij deze stap intern advies worden ingewonnen bij deskundigen zoals de aandachtsfunctionaris, of bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

Stap 5: Beslissen: Hulp organiseren of melden

Na de weging van stap 4 komt de beroepskracht, zonedig ondersteund door deskundigen, tot een besluit: zelf hulp organiseren of een melding doen. Waar het bij deze afweging om gaat is dat de beroepskracht beoordeelt of hij zelf, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in voldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren. In alle gevallen waarin hij meent dat dit niet of maar gedeeltelijk het geval is, doet hij een melding.

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent de beroepskracht dat hij met zijn instelling of praktijk, al dan niet in samenwerking met andere instellingen, de cliënt voldoende kan beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling, dan biedt of organiseert hij de hulp die daarvoor nodig is. Hij volgt de effecten van deze hulp en doet alsnog een melding als het geweld niet blijkt te stoppen of opnieuw oplaat.

Melden

Meent de beroepskracht dat hij met zijn instelling of praktijk niet in staat is om de cliënt voldoende te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling, dan doet hij een melding zodat acties in gang kunnen worden gezet die de cliënt en de personen in zijn directe omgeving voldoende beschermen.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling doet na een melding onderzoek naar de signalen. Dit wil zeggen dat de medewerkers in gesprek gaan met de ouders en met beroepskrachten die met het kind te maken hebben. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit men wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, maar het Advies- en Meldpunt kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of om aangifte van mishandeling te doen bij de politie.

Het steunpunt zal na een melding contact zoeken met de cliënt om te beoordelen welke hulp noodzakelijk is, om vervolgens deze hulp voor het slachtoffer en de pleger te organiseren en hen daarvoor zondig te motiveren.

Sluit in de melding aan bij de feiten

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk zijn signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen.

Contact met de cliënt of zijn ouder(s) over de melding en toestemming voor de melding

Als hoofdregel geldt dat de beroepskracht, voordat hij een melding doet, contact zoekt met de cliënt over de melding. Hij legt hem uit dat hij een melding wil doen, wat een melding voor de cliënt betekent en wat het doel van de melding is. Vervolgens vraagt de beroepskracht de cliënt om een reactie hierop. Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan gaat de beroepskracht over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en bekijkt hij hoe hij aan deze bezwaren tegemoet kan komen. Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maakt de beroepskracht een afweging. Hij weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betreft hij in ieder geval de aard en de ernst van

het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen.

Op deze manier spant de beroepskracht zich in om toestemming van de cliënt te krijgen. Alleen in die gevallen waarin dit hem niet lukt, ook niet nadat hij in gesprek is gegaan over de bezwaren van de cliënt, komt het doen van een melding zonder toestemming van de cliënt in beeld. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze meldcode.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voert de beroepskracht het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Is de cliënt 12 jaar of ouder dan wordt het gesprek gevoerd met de ouders en met de jonge cliënt zelf.

Melding zonder gesprek met de cliënt of zijn ouders

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de cliënt (en/of zijn ouders) over de melding. Het gaat om situaties waarin de veiligheid van één van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van kindermishandeling

Artikel 55 van het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg geeft als hoofdregel dat de identiteit van de professionele melder door het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een professionele melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor de jeugdige, voor andere jeugdigen of voor de beroepskracht of zijn medewerkers, of;
- de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de beroepskracht en de cliënt of zijn gezin.

NB: Het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld kent (nog) geen specifieke regeling op dit punt. In het algemeen kan worden gezegd dat ook hier openheid over meldingen de hoofdregel is en dat, bij wijze van uitzondering, met name op grond van overwegingen in verband

met de veiligheid, de identiteit van de melder voor de betrokkenen kan worden afgeschermd.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een beroepskracht een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening, kan doen om de cliënt en de personen in zijn directe omgeving te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

3 Implementatie en randvoorwaarden

3.1 Inleiding

Voor het signaleren en het zetten van de stappen zijn een goede implementatie van de meldcode en een veilig werk- en meldcode klimaat noodzakelijke voorwaarden. Daarom beschrijft de meldcode ook de verantwoordelijkheden die het bevoegd gezag van de instellingen hebben als zij zich binden aan de meldcode.

3.2 Implementeren van de meldcode

Bij het implementeren van de meldcode gaat het om de volgende zaken:

- Het vaststellen van een handelingsprotocol binnen de instelling of praktijk waarin wordt beschreven hoe de meldcode concreet wordt uitgevoerd binnen de instelling en welke functionarissen voor het zetten van de verschillende stappen verantwoordelijk zijn.
- Het afstemmen van dit handelingsprotocol op de interne werkprocessen.
- Het informeren van beroepskrachten en cliënten over de meldcode die wordt gehanteerd en het doel daarvan.
- Het aanbieden van voldoende en regelmatig terugkerende opleidingen en trainingen voor de beroepskrachten.
- Het aanstellen van aandachtsfunctionarissen die belast zijn met de implementatie van de meldcode.
- Het beschikbaar stellen van valide risicotaxatie instrumenten.
- De dossiervorming zo inrichten dat signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en de stappen van de meldcode zorgvuldig worden vastgelegd.

Handelingsprotocol

De meldcode geldt voor zeer verschillende instellingen binnen de regio Rotterdam-Rijnmond. Daarom beschrijft de meldcode de stappen in tamelijk algemene termen. Deze algemene termen moeten binnen een instelling of praktijk nog worden vertaald naar de werkvloer zodat duidelijk wordt welke functionarissen binnen de instelling of praktijk welke stappen zet en wie er intern kunnen worden geraadpleegd bij het zetten van de stappen. Gaat het om een instelling of praktijk die korte, eenmalige contacten heeft met cliënten, waardoor niet alle

stappen gezet kunnen worden, dan dient het handelingsprotocol ook te beschrijven aan welke instelling en op welke wijze een zaak wordt overgedragen voor het zetten van de vervolgstappen.

3.3 Veilig werk- en meldklimaat

De hierboven beschreven acties in verband met de implementatie van de meldcode zijn ook van belang voor een veilig werk- en meldklimaat binnen de instelling of praktijk. Immers als er een code ligt in combinatie met een intern handelingsprotocol biedt dat beroepskrachten duidelijkheid over wat er van hen in welke functie wordt verwacht en op wie ze een beroep kunnen doen voor ondersteuning. Daarnaast is van belang dat het bevoegd gezag afspraken maakt met de beroepskrachten (bijvoorbeeld in de ondernemingsraad of de medezeggenschapsraad) op welke wijze de instelling of praktijk beroepskrachten zal ondersteunen als zij door cliënten, in of buiten rechte worden aangesproken op het zetten van de stappen van de meldcode. Deze afspraken zijn belangrijk voor een veilig werk- en meldklimaat en maken de beroepskracht meteen ook duidelijk dat het handelen volgens de meldcode geen individuele keuze is maar (door de overheid opgelegd) beleid van de instelling of praktijk.

3.4 Meten van de effecten van de meldcode

Voor een effectieve werking van de meldcode is het van belang dat de instelling of de praktijk de werking van de meldcode volgt en evalueert zodat zonodig stappen kunnen worden gezet om deze werking verder te verbeteren.

Daarnaast is het voor het verkrijgen van inzicht in de werking van de meldcode in de gehele regio Rotterdam-Rijnmond belangrijk dat instellingen en zelfstandig werkende beroepskrachten hun gegevens, ontdaan van identificerende kenmerken zodat zij niet meer te herleiden zijn tot individuele personen, ter beschikking stellen ten behoeve van onderzoek naar de effecten in de regio van de meldcode, zodat op basis daarvan kan worden bezien of veranderingen in werkwijze, in samenwerking of in de tekst van de meldcode nodig zijn om nog effectiever te reageren op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

4 Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

4.1 Inleiding

In dit vierde deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim en het meldrecht.

4.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun, of een andere vorm van begeleiding biedt, heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een zekere inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen, zij vinden hun

zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor beroepskrachten in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg. Vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijsoezicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen. Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt, ondanks de inspanning van de beroepskracht, zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging, zie daarover de volgende paragraaf (4.3)

Leeftijdsgrenzen bij het vragen van toestemming

De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht zelfs al

vanaf zijn 12^e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

Van het vragen van toestemming moet worden afgezien als de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen in het geding is.

4.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim, botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht, ook zonder toestemming van de cliënt, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

1. **Kan ik door te spreken zwaarwegende, vitale belangen van mijn cliënt of van andere personen in zijn directe omgeving zoals zijn kinderen behartigen?**
2. **Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?**
3. **Is het echt niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?**
4. **Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?**

5. **Als ik besluit om te spreken aan wie moet ik dan, welke informatie verstrekken zodat redelijkerwijs mag worden verondersteld dat het geweld of de mishandeling effectief wordt aangepakt en de betrokkenen worden beschermd?**

Positie van de cliënt

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de cliënt een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt.

Zelfbeschikking versus afhankelijkheid

Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste in moeten spannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

Collegiale consultatie

Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zonodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.

Eisen die worden gesteld aan een zorgvuldig besluit over doorbreking van het beroepsgeheim

Zou achteraf een (tucht)rechter, een klachtencommissie of een andere toetsende instantie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen.

Bij het toetsen van de zorgvuldigheid worden o.a. de volgende vragen gesteld:

- **Is er een deskundige collega geconsulteerd?**
- **Is het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling geraadpleegd?**
- **Zijn er voldoende relevante feiten of signalen en zijn deze zorgvuldig verzameld?**
- **Heeft een zorgvuldige en concrete afweging van alle belangen plaats gevonden?**
- **Heeft de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, ingespannen om de cliënt toestemming te vragen, of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek?**

Dossiervorming

Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim zorgvuldig vast te leggen. Het gaat dan niet alleen om het vastleggen van het besluit om het beroepsgeheim te doorbreken maar (vooral) ook om een beschrijving van de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

4.4 Meldrecht kindermishandeling

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten expliciet

beschreven in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg. Dit wetsartikel bevat een meldrecht bij signalen van kindermishandeling. Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit meldrecht, in geval van een conflict van plichten, het recht om vermoedens van kindermishandeling, zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling te melden.

Niet alleen melden ook desgevraagd informatie verstrekken

Het wettelijk meldrecht omvat ook het recht voor de beroepskracht om op verzoek van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Meldrecht Raad voor de Kinderbescherming

Naast een wettelijk meldrecht bij het AMK kent de wet (artikel 1:240 Burgerlijk Wetboek) ook een meldrecht voor de Raad voor de Kinderbescherming. Dit meldrecht biedt alle beroepsbeoefenaars met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht, het recht om, zonodig zonder toestemming van de cliënt, informatie over een kind of een gezin te verstrekken als de Raad daar om vraagt. Dat gebeurt dan doorgaans in het kader van een onderzoek naar de noodzaak van een kindbeschermingsmaatregel zoals een ondertoezichtstelling.

4.5 Meldrecht huiselijk geweld

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, zal de toekomstige wet over de meldcode een vergelijkbaar wettelijk meldrecht gaan bevatten. Beroepskrachten krijgen het recht om signalen van huiselijk geweld bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld te melden en om desgevraagd informatie aan het Steunpunt te verstrekken.

Zolang deze wet en het daarin opgenomen meldrecht er nog niet zijn, biedt het conflict van plichten uitkomst in die gevallen waarin geen toestemming wordt verkregen - of kan worden gevraagd- en een melding toch noodzakelijk is om het geweld te stoppen en de cliënt tegen dit geweld te beschermen.

Colofon

Tekst: Mr. Lydia Janssen

Eindredactie: GGD Rotterdam-Rijnmond

Vormgeving: Front-taal, Rotterdam

Drukwerk: Robedrijf diensten, Rotterdam

September 2011

Oplage 300 exemplaren

GGD Rotterdam-Rijnmond

Postbus 70032

3000 LP Rotterdam

Tel (010) 433 99 66

info@ggd.rotterdam.nl

www.ggd.rotterdam.nl